

Naujojo viešojo valdymo modelių paieškų analizė

Alvydas Raipa

*Kauno technologijos universitetas
K. Donelaičio g. 20, LT-44239 Kaunas*

McNabb E. David. *The New Face of Government. How Public Managers Are Forging a New Approach to Governance*. New York: CRC Press, 2009. Globali dabartinio laikotarpio viešojo gyvenimo kaita suponuoja viešojo valdymo pokyčius, jo sistemų struktūrinę kaitą, naujų viešojo valdymo formų atsiradimą, naujus vykdomosios valdžios įstaigų veiklos standartus, didesnius reikalavimus viešojo valdymo institucijoms ir personalo gebėjimams. Šie pokyčiai, vykstantys paskutinių dviejų dešimtmečių laikotarpiu, sąlygojo daugiau kaip šimtmetį vyravusius tradicinio viešojo administravimo doktrinos kaitą ir įvairių jos modernizavimo formų – naujosios viešosios vadybos, naujosios viešosios tarnybos, naujojo viešojo (gerojo, modernaus) valdymo – atsiradimą. Ištikus pasaulinei ekonominei-finansinei krizei ir atsiradus globaliesiems konfliktams, reikia naujo valdymo ir naujų valdymo specialistų kompetencijų, motyvacijos ir gebėjimų suvokti viešojo valdymo transformacijų strateginius prioritetus, kryptis ir nustatyti tendencijas.

Analizuodamas daug šiuolaikinio viešojo valdymo modernizavimo klausimų, D. E. McNabbas yra vienas iš nedaugelio šiuolaikinių teoretikų (greta St. Osborne, J. E. Lane, M. Spicerio, M. Holzerio ir kt.), kuris viešojo valdymo pokyčių analizės struktūroje sėkmingai taiko metaanalizės ir atvejų analizės metodų suderinamumą, siekdamas paaiškinti viešojo valdymo pokyčius, remiantis viešojo valdymo evoliucionavimo metodologinėmis priegomis. Taip pat sugeba išskirti viešojo sektoriaus organizacijų vidinės ir išorinės aplinkos ir jų sąveikos dimensijas, padedančias sudaryti nustatytinės ir plėtotinės metodologijų (t. y. metodologijų, leidžiančių numatyti galimas valdymo evoliucionavimo pasekmes ir prognozuoti rezultatus, remiantis įvairiarūšiais ekstrapoliacinių metodologijų variantais) kaitos strategines kryptis, priemones ir procedūrinius-normatyvinius algoritmus. Recenzuojamos knygos autorius yra vienas iš nedaugelio viešojo sektoriaus šiuolaikinių pokyčių tyrinėtojų, puikiai derinančių sisteminę procesų tyrimo priegą, naudojantis įvairių lygių (mikro-, mezo-, makro-, meta-, mega lygių) viešojo valdymo analizės lygmenų informaciją, remdamasis valdymo problemų struktūravimo metodologijos galimybėmis. Autorius puikiai formuoja originalias išvalgas ir kuria konkrečias organizacinių pokyčių valdymo modeliavimo galimybes, apimančias tiek organizacinės struktūros, tiek organizacinės kultūros, tiek organizacinės elgsenos (administracinio mąstymo) konstrukcijas, kurias tam tikra prasme galima sieti ir su H. Simon XX a. vidurio „administracinio žmogaus“ ir „administracinės valstybės“ teorinių konstrukcijų apibendrinimu dabartinėms sąlygoms (p. 48–56).

Recenzuojamos monografijos apimtis – 280 p. Autorius ją skiria „tūkstančiams valstybės tarnautojų, kurie kasdien laikosi gero viešojo valdymo principų“. Knyga itin kokybiškai parengta turinio logikos požiūriu, pavyzdinė monografijos technologinė leidinio kokybė. Monografijoje panaudota daugiau kaip 400 įvairių autorių knygų ir mokslinių straipsnių, kurių daugiausia publikuota 2000–2008 m. laikotarpiu. Knygoje daug vertingų schemų, paaiškinimų, lentelių ir paveikslų, kuriais viešojo sektoriaus tarnautojai ir vadovai gali pasinaudoti pasirinkdami prioritетines veiklos kryptis.

Monografijoje 14 skyrių. Taip smulkiai išskaidžius problemas galima detaliau atlikti lyginamąją teorinių ir ypač praktinių atvejų analizę. Antra vertus, kai kuriuose skyriuose yra vos po 10–15 puslapių. Kiekvienas skyrius suskirstytas vidutiniškai į 15–20 poskyrių, kurių apimtis yra vos 1–2 puslapiai, todėl kartais pasigendama platesnio struktūrinių elementų įvardijimo, gilesnės organizacinės aplinkos analizės ar valdymo pokyčius detalizuojančių apibrėžimų paaiškinimų. Tačiau tyrimo logikos, kuri sąlygoja ir darbo struktūrą, pasirinkimas yra tik autoriaus prerogatyva, todėl recenzento nuomonė negali būti bent kiek kategoriškesnė.

Monografijoje atskirai išskiriamos viešojo sektoriaus procesų pokyčių valdymo technologinio aprūpinimo, operacinių sistemų ir jų modifikavimo ir modernizavimo problemos. Pokyčių vertinimas, organizacinės kultūros veiklos procesų indikacijos ir modernizavimo efektyvumo parametru paieška yra vienas iš svarbiausių autoriaus tikslų. Monografija yra vienas iš sėkmingų kompleksinių naujojo viešojo valdymo struktūrinės analizės pavyzdžių. Ši analizė solidžiai papildė itin negausias pirmąsias viešojo valdymo teoretikų pastangas: siekiama pažinti besiformuojančios ir evoliucionuojančios naujojo viešojo valdymo doktrinos galimybes, formuojami valdymo pokyčių strateginiai imperatyvai, analizuojamos naujo viešojo valdymo galimybės, kuriamos praktinės rekomendacijos ir išvalgos, kad valstybės institucijų veikla būtų nukreipta aptarti problemas, institucijos galėtų koordinuoti savo sprendimų rengimą, įgyvendinimą, kad būtų koordinuojama visų lygių ir rūšių institucijų veikla, kad būtų siekiama įveikti pasaulinės ekonominės finansinės krizės pasekmes, tarptautinį terorizmą, kad būtų sprendžiamos globalios migracijos, pasaulio religijų santykių problemos.

Viešojo valdymo specialistai recenzuojamoje monografijoje turės galimybę susipažinti su naujausiais tyrimais, skirtais XXI a. pirmojo dešimtmečio valdymo pokyčių struktūrinių elementų nustatymui, su originaliais viešojo valdymo pokyčių keturiais lygmenimis, pagrįstais organizacijų veiklos vertinimo ir stebėsenos metodologijų galimybėmis, identifikuojant pokyčių struktūrinius elementus, nustatant veiklos procesų tobulinimo kriterijus, numatant pokyčių perspektyvas ir socialinės elgsenos pokyčių reikšmes, sudarant viešojo valdymo pokyčių rezultatus ir tolesnes šių procesų perspektyvas (p. 15–22).

Analizuodamas įvairių viešųjų sektorių (energetikos, sveikatos apsaugos, susisiekimo ir kt.) infrastruktūrinius valdymo pokyčius, monografijos autorius ypatingą dėmesį skiria organizacinei kultūrai, t. y. naujų demokratinio organizavimo valdymo kryptių analizei, kolegialaus valdymo, kaip vieno iš svarbiausių viešojo valdymo bendrųjų principų, naujam suvokimui, įprasminant

entreprenerystės tradicinės sampratos derinimą su naujomis viešojo valdymo bendradarbiavimo ir partnerystės su privačiomis ir nevyriausybinėmis organizacijomis formomis, organizacijų veiklos tradicinius imperatyvus su naujais iššūkiams organizacinės kultūros pokyčiams, išryškinant objektyvų organizacijų poreikių juos įtvirtinti (p. 41–44). Ypatingas dėmesys skiriamas atskirų „gerosios patirties“ atvejų analizei, kada remiantis naujojo viešojo valdymo elementų struktūros nustatymu atliekama organizacijų veiklos pokyčių ir pokyčių poreikių struktūrinė analizė, tiriamas žmogiškojo kapitalo vaidmuo pokyčių valdyme, nagrinėjama piliečių dalyvavimo, lyderystės, naujo tipo organizacinių struktūrų, multiorganizacinės kultūros formavimo vieta pokyčių valdymo kontekste (p. 70–83).

Atskirais pokyčių valdymo viešajame sektoriuje aspektais pateikiami įdomūs ir vertingi svarstymai apie technologijų ir technologinių sistemų poveikį viešojo valdymo pokyčiams, jų įtaką institucijų struktūros pokyčiams ir naujiems viešojo valdymo pertvarkos sprendimams, pokyčių valdymo strateginių nuostatų kūrimui ir jų įgyvendinimo metodų ir procedūrų prisitaikymui viešojo sektoriaus struktūrinėje įvairovėje.

Recenzuojamoje monografijoje pateikta medžiaga geriau suvokiama tik turint atitinkamą viešosios politikos ir viešojo valdymo teorinį pagrindą. Todėl daugiausia ji gali būti naudinga vadybinės ir politinės administravimo krypties doktorantams, aukštųjų mokyklų dėstytojams, valstybės tarnautojų lavinimo institucijose dirbantiems specialistams, viešojo valdymo ekspertams, tarp jų valstybės ir šakinių strategijų rengėjams.

Tikiu, kad recenzuojama D. E. McNabbo monografija prisidės prie kokybiškesnių, visapusiškiau pagrįstų viešojo valdymo sprendimų rengimo, racialesnio viešojo valdymo teorinių principų interpretavimo, naujo modernaus visų rūšių ir tipų organizacijų socialinės atsakomybės už valstybės institucijų, valstybės piliečių ateitį suvokimo įtvirtinimo.

Alvydas Raipa – Kauno technologijos universiteto Socialinių mokslų fakulteto Viešojo administravimo katedros profesorius, socialinių mokslų daktaras.

E. paštas: alvydas.raipa@ktu.lt

Alvydas Raipa, Doctor of Social Sciences, is a Professor at the Department of Public Administration of the Faculty of Social Sciences, Kaunas University of Technology.

E-mail: alvydas.raipa@ktu.lt

Apžvalga įteikta redakcijai 2011 m. liepos mėn.